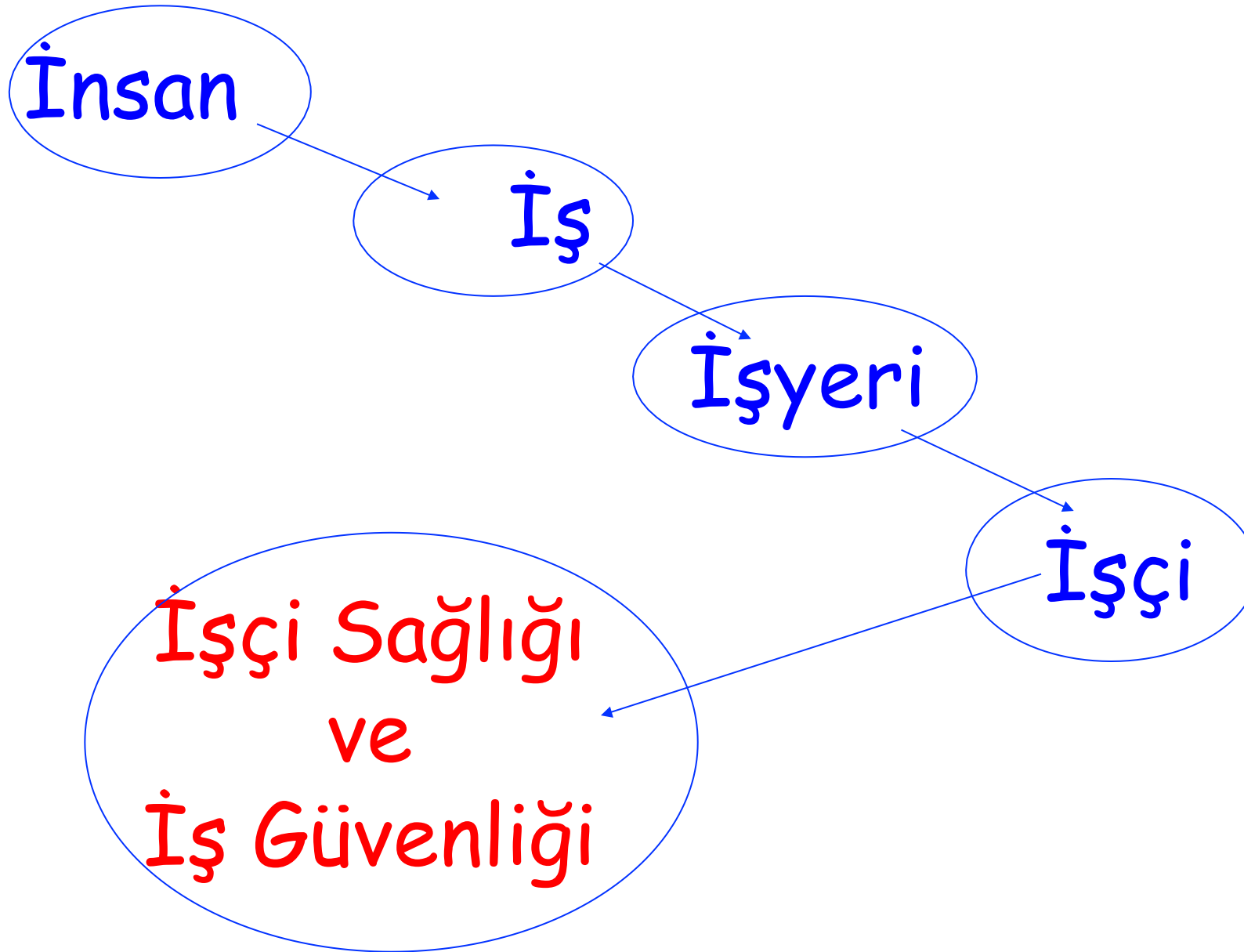

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

- **Eski çağlardan beri işçi ve iş yeri kavramı vardır.**
- **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği özellikle sanayileşme ile birlikte son derece önem kazanmıştır.**
- **Sosyal devlet kavramı ile paralel olarak bu konudaki çalışmalar ve düzenlemeler artmıştır.**

İŞ SAĞLIĞININ GELİŞME SÜRECİ

- İLK ÇAĞLAR
- TAŞ OCAKLARI, MADENLER
- BERNARDİNO RAMAZZİNİ
- ENDÜSTRİ DEVRİMİ VE İZLEYEN YILLAR
- GÜNÜMÜZ

İŞÇİ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- Yazılı kaynaklara göre, İş Sağlığı ve Güvenliğine ilişkin ilk uygulamalar; M.Ö.460-370 yıllarındaki Hipokrat' ın kurşunun zararlı etkilerini ortaya koyduğu çalışmasına dayandırılır.

MADENLER DERİNLEŞİYOR, MADENCİLİK GELİŞİYOR.

- BECERİ GEREKLİ
- ÇALIŞMA KOŞULLARI AĞIR
- RİSKLİ İŞ
- MADENCİ KIYMETLİ KİŞİ (!)
- MADENCİNİN SAĞLIĞI ÖNEMSENİYOR
- ERKEN ÖLÜMLER (HASTALIK, KAZA)

İŞÇİ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- Endüstri sağlığı, işçi sağlığı, iş hijyeni kavramlarına Yunan ve Roma uygarlıklarında rastlanmaktadır.
- Paracelsus (1493-1541, işçilerin sağlık konularını ele alan ilk hekimlerdendir),

Paracelsus (Phillipus Theophrastus Bombastus von Hohenheim; d. 11 Kasım veya 17 Aralık 1493, Zürih - ö. 24 Eylül 1541, Salzburg), Almanca konuşan İsviçreli doktor ve kimyager. 16. yüzyılın önemli bilim insanlarından ve modern tıbbın kurucularından biri olduğu kabul edilir.

PARACELSUS (1493-1541)

‘‘BÜTÜN MADDELER ZEHİRDİR.
ZEHİR OLMAYAN HİÇBİR MADDE YOKTUR.
UYGUN DOZ, ZEHİR VE İLAÇ ARASINDAKİ
FARKI ORTAYA ÇIKARIR.’’

- **AGRICOLA (1494-1555)**

**KORUYUCU EYLEMLER (AĞIZ-BURUNA
MENDİL)**

Georgius **Agricola** (24 Mart 1494 - 21 Kasım 1555), Alman bilim insanı. İlk maden mühendisi ve "Mineralojinin Babası" olarak bilinir.

ENDÜSTRİ DEVRİMİ

- BUHAR (1761)
- FABRİKA OLUŞUMU
- TARIM-FABRİKADA ÇALIŞMA
- GÖÇ, AİLELERİN PARÇALANMASI-FUHUŞ
- SAĞLIKSIZ KOŞULLARDA BARINMA, YETERSİZ BESLENME
- UZUN SÜRE ÇALIŞMA, AŞIRI YORGUNLUK
- OLUMSUZ ÇEVRE KOŞULLARI, SALGIN HASTALIKLAR
- İŞ KAZASI, MESLEK HASTALIĞI
- ÇALIŞANIN SAĞLIĞININ BOZULMASI
- TOPLUMSAL SORUN-TOPLUMUN İLGİSİ (!)

SANAYİDE GELİŞİM

- Asıl mesleği demircilik olan Alman Johannes Gutenberg'in 1447 de matbaayı bulması, Rönesansla ilmi gelişmeyi hızlandırmış,
- 1765' te James Watt' in buhar makinesini bulmasıyla teknolojik gelişme başlamış,
- 1789' daki Fransız ihtilali ve ardından sanayi devrimi, teknolojik ve toplumsal açıdan değişimin kilometre taşları olmuştur.

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- Asıl yaygın kabul gören yaklaşım 17. yüzyılda İtalyan Bernardino Ramazzini' nin (1633-1714) iş ve hastalık ilişkisi üzerine yaptığı bilimsel çalışmalar sayılabilir.
- İş sağlığının kurucusu ve babası kabul edilen Bernardino Ramazzini, ayrıntılı çalışma öyküsü üzerinde durmuş, HASTALARA MESLEĞİNİN SORULMASI GEREKTİĞİNİ gündeme getirmiştir.
- 1713 yılında yayınladığı “De Morbis Artificum Diatriba”(işçi sağlığı literatürünün başlangıcı kabul edilen kitaptır. Türkçesi "işçilerin hastalıkları"dır.) isimli eserinde meslek hastalıklarını detaylı anlatmıştır.

Bernardino RAMAZZİNİ , İtalyan hekim (Carpi 1633 – Padova 1714). Padova' da profesörken, iş kazalarının önemine işaret ederek ve alınması gerekli bazı sağlık ve güvenlik önlemlerini belirterek bu konuda öncü oldu

- **BERNARDINO RAMAZZINI (1633-1714)**
  - İŞYERİ HEKİMİ
  - İŞ-HASTALIK İLİŞKİSİ
  - “HASTALARA MESLEĞİNİ SORUNUZ”
  - AYRINTILI ÇALIŞMA ÖYKÜSÜ

İŞ SAĞLIĞININ KURUCUSU

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- İş hekimliği; İtalya' da doğmuş,
- Gelişimi sanayi inkılabının (1760-1830) beşiği olan İngiltere' de geçirmiştir.
- Sir Percivale Pott, 1776' de baca temizleyicilerinin skrotum (testis) kanserini tarif etmiştir.
- İngiltere' de Charle Turner Tacrach (1795-1852) çok kapsamlı bir meslek hastalıkları kitabı yazmıştır.

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

İngiltere’de “**Baca Temizleme Kanunu**” 1788
Fabrikalarda baca temizleme işlerinde çocuk işçi
çalıştırılması karşısında çıkarılan bu konuya
yönelik hukuki düzenleme bakımından ilk
gelişmeler olarak belirtilebilir.

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- İngiltere; **1802 “Sağlık ve Ahlakın Korunması Kanunu” (Health and Morals of Apprentices Act)**

Devletin ilk ciddi müdahalesidir, fabrikalardaki çalışma sürelerini 58 saat/haftayla sınırlamış,

Eğitim zorunluluğu getirmiş, çırakların sağlık ve moral bakımından korunmalarını sağlayan düzenlemeler getirmiştir.

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- Daha sonra, **1833**' te çıkarılan “**Fabrikalar Kanunu**” ile **en küçük çalışma yaşı – 10 yaşa indirilmiş ve işe giriş muayenesi zorunluluğu getirilmiştir.**
- Bu kanunla, “İş Güvenliği Müfettişliği” öngörülmüştür.

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- Fransa’ da 1810’ da “İmparator Kararnamesi” 1841 yılında yayınlanan “**İş Mevzuatı**” bu çabaların ilk ürünleridir.
- 1847’ de çıkarılan bir Kanunla da işyeri denetimi ve iş müfettişliği yapısı oluşturulmuştur.

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- Amerika Birleşik Devletlerinde; Meslek Hastalıkları (The Occupational Diseases) isimli etraflı ilk Amerikan kitabı, Cornell Üniversitesi iç hastalıkları profesörü Gillmann Thomson tarafından 1914 yılında yayınlanmıştır.

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- 1919 yılında Cenevre’de, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) kurulmuş, iş sağlığı ve güvenliği konusunda bir çok sözleşme çıkarmış,
- Türkiye Cumhuriyeti 1932 yılında üye olarak bir çok sözleşmeyi imzalamıştır.

Uluslararası işbirliği, düzenlemeler

Uluslararası Çalışma Örgütü
ILO, 1919

Dünya Sağlık
Örgütü
WHO, 1948

World Health Organization

International Labour Organization ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)

Herhangi bir ülkenin, emeğin insani koşullarını benimsememesi,
kendi ülkelerindeki durumu iyileştirme isteğinde olan
diğer ülkeler için bir engel teşkil eder.

ILO Anayasası

Kuruluş tarihi: 1919 Versay Anlaşması
1944 Filadelfiya Bildirgesi

ILO Sekreteryası: Cenevre

40 ülkede bölge, alan, ülke ofisi

Amaç: Sosyal adalet ve uluslar arası insan ve çalışma haklarının iyileştirilmesi

- *İnsan haklarına saygı
- *Yeterli yaşam şartları
- *İnsanca çalışma koşulları
- *İstihdam olanakları
- *Ekonomik güvence

International Labour Organization ILO
(Uluslararası Çalışma Örgütü)

Yönetim Kurulunca atanan Genel Direktör tarafından yönetilir.

İşveren temsilcileri - İşçi temsilcileri - Hükümetler

Uluslararası Çalışma Konferansı(YILDA 1)

Üye ülkeler -----2 hükümet temsilcisi 1 işveren temsilcisi ile toplantıya katılım

ILO Çalışmaları

Üye ülkeler -----28 hükümet temsilcisi 14 işveren ve işçi temsilcisi ile toplantıya katılım

International Labour Organization ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)

ILO Stratejisi;

- Çalışma yaşamında standartlar, temel ilke ve haklar geliştirmek ve gerçekleştirmek,
- Kadın ve erkeklerin insana yakışır işlere sahip olabilmeler, için daha fazla fırsat yaratmak
- Sosyal koruma programlarının kapsamını ve etkinliğini artırmak
- Üçlü yapıyı ve sosyal diyalogu güçlendirmek
  - Sözleşmeler;
Tavsiye kararları
Teknik yardım
  - Eğitim ve danışmanlık

International Labour Organization ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)

Filadelfiya Bildirgesi (1944)

- Emek bir ticari mal değildir.
- Sürdürülebilir bir gelişme için ifade ve örgütlenme özgürlüğü esastır.
- Dünyanın herhangi bir yerindeki yoksulluk, dünyanın her yerindeki refahı tehdit etmektedir.
- Bütün insanlar, ırk, inanç ya da cinsiyet farkı gözetmeksizin özgürlük ve saygınlık, ekonomik güvenlik ve fırsat koşullarında maddi ve manevi gelişimlerini sürdürme hakkına sahiptirler.

Çalışma Yaşamında Temel İlke ve Haklar Bildirgesi (1988)

- o İşçi ve işverenlerin örgütlenme özgürlüğü ve etkin toplu pazarlık haklarına “iyi niyet çerçevesinde riayet etme, geliştirme ve gerçekleştirme” taahhüdü
- o Zorla ve zorunlu çalıştırılmanın ortadan kaldırılması
- o Çocuk emeğinin yasaklanması
- o Ayrımcılığın yok edilmesi

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ KISACA

Bu düzenlemeler İngiltere' nin de sınırlarını aşarak Avrupa ve Kuzey Amerika' ya da örnek teşkil etmesi bakımından önemlidir.

- İngiltere; **1802 “Sağlık ve Ahlakın Korunması Kanunu”**
- **1833'** te çıkarılan “Fabrikalar Kanunu” İş Müfettişliği ihdas edilmiş.
- Almanya' da 1849,
- İsviçre' de 1840,
- Fransa' da 1841,
- ABD' nde 1877 yılında **işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili KANUNLAR** çıkarılmıştır.

İŞ SAĞLIĞI TARİHİ GELİŞİMİ

- İş sağlığı ve güvenliği, Avrupa Birliği içerisinde, 1980' li yıllardan itibaren ağırlıkla ele alınmaya başlanmıştır.
- Özellikle, 1989 yılında çıkarılan 89/391/EEC sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Direktifi(Yönerge), iş sağlığı ve güvenliği alanında çerçeve direktif olarak kabul edilmiş ve daha sonra bu çerçeve direktife dayanarak, çok sayıda bireysel direktif çıkarılmıştır.